

Plečnikova odličja za leto 2012

Sklad arhitekta Jožeta Plečnika

P l e č n i k o v a o d l i č j a z a l e t o 2 0 1 2

galerija DESSA / april / maj 2012

P o d e l i t e v P l e č n i k o v i h o d l i č i j

je tisti dan v letu ko arhitektura in arhitekti za trenutek pritegnemo pozornost širokega občinstva, da jo nameni naši disciplini, kot delu nacionalne kulture. Arhitektura je...

Ne se ustrašit. Tale uvodnik ne bo slavil arhitekture kot najvišje oblike umetnosti, niti ne bo tarnal nad dejstvom, da vedno več delamo in manj zaslužimo, da biroji odpuščajo in propadajo in da stroka izgublja še tisto skromno družbeno pozicijo in ugled, ki ju je imela. Ne.

Ukvarjal se bo z vsaj navidez lažjo temo, z imeni arhitekturnih birojev. *Nomen est omen*. Kratka zgodovina poimenovanj birojev lahko pove kar nekaj o mentalnem stanju naše profesije.

Pred dvajset in več leti so imeli arhitekturni biroji visokoteleča imena: *Slovenija projekt, IZTR, Ambient, Gradis biro, Konstrukta, Progres, Komuna projekt* itd. S tem so pripovedovali o velikem pomenu svoje dejavnosti. Arhitekti so bili del družbene elite, vizionarji, nekakšni misionarji. Socializem, v katerem so delovali, si je prizadeval za novega človeka (delavca in občana) in novo družbo. V ta namen je gradil nova mesta, soseske, šole in tovarne, ki so morali biti moderni, pripravljeni na prihodnost. Staro je bilo zrelo za na smetišče zgodovine – kaj lepšega za arhitektele!

S pojavom nove države in nove mentalitete so stari državni biroji poniknili. Nekaj časa je trajalo, da smo se arhitekti prilagodili in navadili na nove razmere. Uspešen bo tisti, ki bo bolj prodoren v komuniciranju, mreženju, ustvarjanju in trženju svoje podobe kot uspešne arhitekturne firme. Arhitektura, vsaj tista najbolj izpostavljena, je postala del popularne kulture ter *mainstream establishmenta*. Osnovna filozofija arhitektovega dela je postal pragmatizem, na eni strani ugibanje, kreiranje in izpolnjevanje naročnikove želje, na drugi pa grajenje lastne kariere in blagovne znamke. Pomemben je postal arhitekt kot posameznik, kot zvezdniški arhitekt.

Novi uspešni arhitekti so svoje biroje poimenovali ponavadi kar po sebi: *Sadar + Vuga arhitekti, Bevk Perovič arhitekti, Dekleva Gregorič arhitekti, Ravnikar Potokar, Gregorc Vrhovec* in tako naprej. Naštevam imena, kot mi padejo na misel, predvsem nagrajene skupine, s Plečnikovimi in drugimi odličji. V glavnem je šlo in še gre za po dva partnerja ali za par. *Atelje Vozlič, Arhitektura Krušec, Prinčič&Partners* Le redki posamezniki nastopajo kot osebe, ne kot biroji: *Maruša Zorec*, na primer, je zadnja leta kar abonirana na pomembne nagrade, tu so Boris Briški, Marjan Zupanc, Jože Peterkoč, Nande Korpnik... Še en sočasni trend imen in organizacije birojev so skupine, z imeni, ki so bolj enigmatična: *Ofis, Enota, Atelier, Abiro, Superform, Elastik, Multiplan, AU arhitekti, AKSL arhitekti, Arhitektura* in tako dalje.

Ponavadi imajo tudi ta imena pripono - arhitektura ali - arhitekti. Iz imen samih se ne vidi natančno, kdo in kaj se skriva za besedo ali besedno zvezo. *AU arhitekti* npr. pomeni začetnici imen obeh protagoni- stov, Andreje in Uroša, *AKSL* imen in priimkov. Seveda spada sem tudi skupina *Dans arhitekti*, ki ji sam pripadam. Andrej Hrausky je ob priliki ime *DANS* razložil kot *Dobra Arhitektura Nekaj Stane*. Žal se je dolgoročno motil – arhitektura je vse cenejša. A besedica arhitekti ali biro je še tukaj in ko ime postane *brand*, je vsem jasno, za koga gre. Gre za željo po korporativnem imidžu, in za postopno spremembo kurza v arhitekturi, ko postajajo strategije pomembnejše od oseb. Tudi arhitekturna filozofija se spreminja. Egotrip postopoma zamenjuje mentaliteta skupine.

V konjunktornem okolju, ki je v Sloveniji trajalo nekje do leta 2008, so biroji rasli kot gobe po dežju. Boljši in uspešnejši so se hitro profesionalizirali in nekateri tudi internacionalizirali, konkurenca in tudi kvaliteta sta skokovito narasli. Kar nekaj slovenskih birojev dosega evropsko raven produkcije ter tudi promocije. Široki svet arhitekturne kulture je očarano priznal, da je sodobna slovenska arhitektura prepoznaven fenomen. Seveda pa vsi ti biroji hrepenijo in potrebujejo reprezentativne naloge in s tem naročnike. Tu pa je zadnja leta nastopil velik problem. Po letu 2008 se trend rasti dramatično ustavlja. Krrmizzzza!

Krizo je v veliki meri sprožil pohlep gradbenih firm, ki so z zemljiškimi špekulacijami ustvarjale ekstra- profite. Ta kriza je zadela tudi arhitekturo in posledično idejo o arhitekturi kot ikonični podobi. Arhitek- ti, ki nas je vse bolj očitno na trgu preveč, delujemo v razmerah, v katerih blišč poklica ugaša in beda vse bolj sili v ospredje.

Najmlajša generacija se tudi zato pojmuje in poimenuje že drugače, namesto ohole samovšečnosti se nosi skromnost, pravljčni motivi ali želja po bližini: imena kot *Zofa, Soba, Stvar, Detajl in celota, Trije arhitekti in plusminus30* so znanilci nove dobe, ko arhitektura postaja po eni strani vse bolj marginali- zirana - del *design* proletariata (poimenovanje sem povzel po Robertu Kurzu), po drugi pa se začenja zavedati, da mora, če hoče preživeti, ponovno postati uporabna. Arhitekti čutimo, da se moramo prilagodi- ti novim, težkim družbenim in gospodarskim razmeram in da se mora naše delo vrniti k običajnim, realnim, humanim vrednotam.

Pred dnevi sem si v Drami ogledal predstavo *Padec Evrope* avtorja in režiserja Matjaža Zupančiča. Gre za parabolo, ki orisuje propad samozadostnega zaprtega sistema neke samozvane elite, ki vase prepušča novo, tuje, drugačno samo na način ekscesa ali patološkega diskurza, ki napoveduje katastrofo global-

nih razsežnosti. Edini skupni imenovalac te elite je fenomenologija užitka, ki je močnejša od znamenj katastrofe, dokler se ta ne zgodi.

Ta katastrofa se v naši arhitekturi (še) ni zgodila. Znotraj nje obstaja močno jedro, ki ga zanima znanje, odgovornost, profesionalnost in tudi koherentnost arhitekture. Je pa situacija pri nas v družbi, in s tem v arhitekturi in v urbanizmu, prišla do konca nekega obdobja, znašli smo se pred dilemami, ki zahtevajo takojšnje odločitve in ukrepanje. Pri tem ne gre (kot npr. v politiki) za potrebo po resetiranju. Resetiranje je beseda, ki pomeni izbris nakopičenega in nov začetek. Mislim, da gre za nekaj drugega (v arhitekturi in v družbi, saj je, kot pravi stara definicija, arhitektura odraz družbe in časa), za obrat krmila in nastavitev jader, za prilagoditev vetru, za izogib čerem in za kurz najprej proti zavetju in nato proti varnemu pristanišču. Te metafore so na pogled naivne, a hočejo spomniti na odgovornost, ki jo imamo vsi, arhitekti in družba. Za pot, za smer, za cilj, za dejanja, ki jih moramo in hočemo storiti.

Tudi letošnje nagrajene arhitekture in nagrajenci so protagonisti te poti. Čestitam nagrajencem, nominirancem in vsem, ki imamo radi arhitekturo.

Miha Dešman

KONČNO POROČILO ŽIRIJE ZA PODELITEV PLEČNIKOVIH ODLIČIJ 2012

Obrazložitev odločitev žirije

Na letošnji razpis za podelitev Plečnikovih odličij je prispelo 35 predlogov. Prva delovna seja žirije je bila v prostorih DAL, Karlovška 3/1, v četrtek, dne 23. februarja 2012. Na njej je po uvodnih besedah arh. Mihe Dešmana izbrala predsednika in nato pregledala prispelo gradivo za odličja.

Žirija v sestavi:

Jernej Kraigher, predsednik,

člani - Ina Šuklje Erjavec, Jadranka Grmek,

Andrej Hrausky in Matjaž Bolčina – je pripravila seznam prispelega gradiva.

V času od ponedeljka 5. marca do ponedeljka 19. marca 2012 so imenovani člani žirije pregledali prispelo gradivo kandidatov za Plečnikova odličja in opravili terenske ogledе objektov na območju države Slovenije ter enega v zamejstvu. Pri ogledih je žirija prevozila več kot tisoč kilometrov, saj si je želela na licu mesta ogledati večino objektov. Trije objekti so na oddaljenih lokacijah: v Beogradu (most na Adi), šola v južni Afriki in hiša na pečini na Havajih, so razvidne iz posredovanega slikovnega in tekstualnega gradiva.

Žirija je na seji 21. marca odločila o podelitvi Plečnikove nagrade, Plečnikovih medalj in priznanj ter nominacij kot sledi po naslednjem predlogu:

1. Plečnikovo nagrado se podeli avtorjema Juriju Kobetu in Roku Žnidaršiču za objekt: LUTKOVNO GLEDALIŠČE v Mariboru
2. podeli se tri Plečnikove medalje za uspešno realizacijo in sicer:
 - avtorjema Roku Jerebu in Blažu Budja za objekt: ŠPORTNA DVORANA v Stopičah
 - avtorju Alešu Prinčiču za objekt: STANOVANJSKA HIŠA FABRO v Vidmu (Udine)
 - avtorjem Sandri Banfi Škrbec, Mihi Kajzelju, Iztoku Kavčiču in Iztoku Lemajiču za objekt: KRAJINSKA ARHITEKTURNA UREDITEV VESLAŠKEGA CENTRA IN CILJNE REGATNE ARENE Z NOVIM SODNIŠKIM STOLPOM na Bledu
3. podeli se Plečnikova medalja za doprinos k splošni arhitekturni kulturi Ani Struna Bregar in Kristini Dešman za akcijo: ODPRTE HIŠE SLOVENIJE
4. Študentsko Plečnikovo priznanje se podeli skupini študentov arhitekture na FA UL, ki jo sestavljajo:

Louis Barçon, Domen Fučka, Miha Fujs, Mojca Gabrič, Blaz Goričan, Sergej Grabnar, Mina Hiršman, Jošt Hren, Andraž Intihar, Jure Kolenc, Samo Kralj, Tomaz Lešnjak, Nina Majoranc, Alenka Mehle, Primož Pavšič, Matej Perčič, Urban Petranovič, Miha Prosen, Žiga Rošer, Anja Šuler, Nina Vidič Ivančič za objekt: ŠOLA ZA PRIHODNOST v JAR

5. nominacije prejmejo:
 - Robert Dolinar za objekt: INTERIER KAPELICE v Ignacijevem domu duhovnosti v Ljubljani
 - Mojca Gregorski in Ajda Vogeltnik Saje za objekt: ŠPORTNA DVORANA KIDRIČEVO
 - Aljoša Dekleva in Tina Gregorič za objekt: STANOVANJSKA HIŠA NA PEČINI Maui, Havaji

Na seji skupščine Plečnikovega sklada, 22. marca 2012, je skupščina sprejela predlog odličij, ki ga je pripravila žirija.

Z a k l j u č n e u g o t o v i t v e

Žirija si je zadala nalogo, da opozori na najkvalitetnejše arhitekturne rešitve preteklega obdobja. Vendar, kot vemo, arhitektura ni panoga, kjer bi dosežke merili z rezultatom ali štopanico (kot pri športu) ampak je vrednotenje dosti bolj subjektivno. Pravzaprav je kvaliteto mogoče prepoznati le s pomočjo primerjave sorodnih objektov. Tu pa je imela žirija težko nalogo, saj je morala primerjati dosežke, ki so si po velikosti, investiciji, pomenu in zahtevnosti povsem neprimerljivi. Kako se opredeliti med operno hišo, s komaj obvladljivo tehnologijo in malo intimno kapelo v domu duhovnih vaj? Kako primerjati orjaški most v Beogradu, ki bo gotovo postal nov simbol srbske prestolnice, s kolesarsko potjo ob Bohinjskem jezeru? V pomoč je mogoča le strategija, v kolikšni meri projekti zgledno rešujejo tipične probleme, s katerimi se sooča sodobna slovenska arhitektura. Žirija se je tako odločila, da bo med prispelimi predlogi nagradila dokončane objekte, ki so vzor in odgovor na vprašanja, s katerimi se kot kulturna družba srečujemo ob reševanju vsakdanjih potreb in oblikovanju urbanega, vaškega ali naravnega prostora ter arhitekture v njem. Tak zorni kot nam je pogled usmeril v določene projekte in odvrnil pozornost od drugih. Zavedamo se, da je takšen pristop krivičen do mnogih zglednih arhitekturnih dosežkov, vendar se vprašamo, ali sta prekrasna

hiša v neokrnjeni naravi na Havajih in most v Beogradu aktualna problema slovenske arhitekture. Namesto tega se nam je zdelo, da je lutkovno gledališče v Mariboru dokaz, da je mogoče staro stavbo, ki je bila prvotno v dosti slabšem stanju kot npr. Kolizej v Ljubljani, preurediti v kulturno središče, ki vnaša novo življenje v stari del Maribora. Da je športna dvorana v Stopičah primer zgledne integracija relativno velikega športnega objekta v skoraj intimno vaško naselje in da je ureditev s sodniškimi stolpovi v Zaki na Bledu zgled zadržanega odnosa do naravnega okolja – ko res začutimo vrednost izreka "manj je več". V Udinah smo bili priča izjemno inteligentno in skrbno zasnovani stanovanjski hiši na zelo neprimeren zemljišču v mestnem središču, ki pa nudi vse kvalitete bivanja v naravnem okolju. Športna dvorana v Kidričevem je dokaz, da je mogoče utilitarne objekte s skrbnim načrtovanjem povzdigniti na nivo dobrega oblikovanja. Zasebna vila na Havajih morda najbolj od vseh projektov odstopa od vsakdanjega, ponuja pa svežo rešitev v kateri prepoznamo romantično željo po bivanju sredi ničesar, vendar pa kljub kakovostni arhitekturni rešitvi ni kazalec arhitekturne prihodnosti v slovenskem prostoru. Skromna kapela v Ljubljani nas v kontekstu racionalnega vsakdana ponovno spomni na simboliko, ki nas pripravi na intimno doživetje sakralnega prostora. Obravnavali smo še več kvalite-

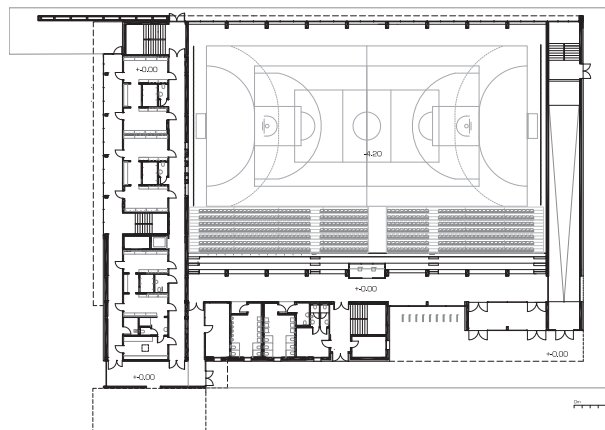
tnih predlogov, pravzaprav slabih predlogov sploh ni bilo, saj smo vendarle imeli opraviti z izborom za najprestižnejšo nagrado slovenske arhitekture, zato je bila odločitev težka. Kot rečeno je vsaka žirija subjektivna, rezultat pa kompromis med individualnimi pogledi posameznih članov. Vendar poudarjamo, da namen ni deklarativno odločanje o najboljšem, ampak je nagrada priložnost odprtega dialoga o arhitekturi, kjer si mora vsak sam izoblikovati svoje mnenje. Predlogi žirije so tako le koordinate za začetek tega razmišljanja.

Č l a n i ž i r i j e :

Jernej Kraigher
Ina Šuklje Erjavec
Jadranka Grmek
Andrej Hrausky
Matjaž Bolčina

Nominacija za Plečnikovo priznanje
za uspešno realizacijo projekta ŠPORTNA DVORANA KIDRIČEVO

avtorici: MOJCA GREGORSKI in AJDA VOGELNIK SAJE

Avtorici sta nase opozorili z vrtcem zraven šole v Kidričevem. Športna dvorana je naslednja faza gradnje s katero se zaključuje kompleks obstoječe šole, vrtca in dvorane. Zemljišče na robu gozda je idilično, ne daje pa povoda za kakšno posebno razgibanost objekta, ki je zasnovan racionalno in preprosto. Da relativno velik volumen objekta ne bi prevladoval, je dvorana vkopana v zemljo. Čeprav gre v zasnovi za šolsko telovadnico, je lastnik objekta občina, ki ga oddaja številnim klubom in ostalim dejavnostim v regiji. Na ta način je objekt vedno v uporabi in deluje kot center lokalnega športa. To, kar prepriča v arhitekturnem smislu, je izjemna skrb za oblikovanje do najmanjšega detajla. Avtorici sta dokazali, da je z zavzeto disciplino mogoče utilitarni objekt, kar športna dvorana nedvomno je, povzdigniti na nivo visoke arhitekture. S preprostimi rešitvami, kot so na primer poudarjeni okenski okvirji iz vidnega betona, ki na notranji strani služijo kot ležišča, je arhitektura uspela ustvariti eleganten objekt. In arhitektura, ki naj bi ustvarjala kvalitetnejše življenjsko okolje, eleganco potrebuje.